

مطالعه پدیدارشناسانه استفاده از نرم‌افزار پرده‌نگار (پاورپوینت) در آموزش زبان فارسی
محمد پاک‌نهاد^{۱*}، زهره کرمی^۲ و امیر مرادی^۳

A phenomenological study the use of PowerPoint in teaching Farsi Literature
Mohamad Paknahad^{1*}, Zohre Karami² and Amir Moradi³

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۲۰

Abstract

The purpose of this study was the phenomenological study of the use of PowerPoint software in Persian language teaching. In this research, qualitative research method and phenomenological type was used. The statistical population includes all teachers of Persian language teaching in the second period of high school and high school students in the field of humanities. Therefore, based on purposive sampling method, semi-structured interviews with teachers and students in Razan city continued until the data obtained from the participants in the study reached saturation. Based on the data obtained from the interviews with teachers of Persian literature, 6 main themes and 21 sub-themes, and in the interviews with students, 6 main themes and 17 sub-themes were obtained. The findings showed the positive and negative experiences of teachers and students in the use of PowerPoint in the teaching of Persian literature. Finally, based on the experiences of teachers and students, the desirable model of using PowerPoint in teaching Farsi literature was extracted. In the presented model, the teaching-learning activities of the Persian literature lesson are presented by using PowerPoint in five sections: poetry, prose, recitation, rules and rituals of writing.

Keywords: PowerPoint Software, Phenomenology, Persian language teaching, Persian literature

چکیده

این پژوهش با هدف مطالعه پدیدارشناسانه استفاده از نرم‌افزار پرده‌نگار (پاورپوینت) در آموزش زبان فارسی انجام شد. در این پژوهش از روش تحقیق کیفی و از نوع پدیدارشناسی استفاده شده است. جامعه آماری شامل کلیه دبیران آموزش زبان فارسی دوره دوم متوسطه و دانش‌آموزان شاخه علوم انسانی می‌باشد؛ بنابراین براساس روش نمونه‌گیری هدفمند، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با دبیران و دانش‌آموزان در شهرستان رزن تا به حد اشباع رسیدن داده‌های حاصل از شرکت‌کنندگان در پژوهش، ادامه پیدا کرد. براساس داده‌های حاصل از مصاحبه با معلمان ادبیات فارسی، ۶ مضمون اصلی و ۲۱ مضمون فرعی؛ و در مصاحبه با دانش‌آموزان نیز ۶ مضمون اصلی و ۱۷ مضمون فرعی به دست آمد. یافته‌ها تجارب مثبت و منفی معلمان و دانش‌آموزان در استفاده از پرده‌نگار در آموزش ادبیات فارسی را نشان داد. در نهایت، بر اساس تجارب معلمان و دانش‌آموزان، الگوی مطلوب استفاده از پرده‌نگار در آموزش ادبیات فارسی استخراج گردید. در الگوی ارائه‌شده، فعالیت‌های یاددهی-یادگیری درس ادبیات فارسی با استفاده از پرده‌نگار در پنج بخش شعر، نثر، روخوانی، قواعد و آیین نگارش، ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: نرم‌افزار پرده‌نگار، پدیدارشناسی، آموزش زبان فارسی، ادبیات فارسی

1. Assistant Professor, Department of Persian language and literature, Farhangian University, Tehran, Iran
2. Assistant Professor, Department of educational sciences, Farhangian University, Tehran, Iran
3. MA in Persian language and literature, Farhangian University, Tehran, Iran

۱. استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
  ۲. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
  ۳. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، رشته آموزش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
- * نویسنده مسئول:

*Corresponding Author, Email: mpaknahad7@gmail.com

مقدمه

امروزه مهم‌ترین مأموریت نظام آموزش و پرورش یک کشور، ایجاد بستری مناسب جهت رشد و تعالی سرمایه‌های فکری، جامعه اطلاعاتی و دانایی‌محور می‌باشد. با حرکت سریع جهان در فناوری اطلاعات و رسانه‌های دیجیتال، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش بیش از پیش، مهم می‌شود. فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و یادگیری، آموزش سنتی را تا حد زیادی تحت تأثیر قرار داده و دنیای جدیدی در عرصه یادگیری به وجود آورده است. تغییر یافتن الگوی سنتی آموزش به صورت یادگیری خودجوش و خودمحور، تغییر نقش یادگیرندگان و معلمان، امکان یادگیری مادام‌العمر، افزایش کیفیت یادگیری، کاهش هزینه‌های آموزش و به حداقل رساندن محدودیت‌های زمانی و مکانی، از ویژگی‌های بارز یادگیری همراه با فناوری است (به نقل از سلیمی و رضانی، ۱۳۹۴).

معلمان، بزرگ‌ترین گروه یاددهندگان هستند؛ چون یاد دادن، حرفه آن‌ها است و در این راه به مهارت‌هایی رسیده‌اند. مجموع مهارت‌های معلمان در تلاشی خلاصه می‌شود که تدریس نام گرفته است. تدریس از مهم‌ترین عوامل در فعالیت‌های آموزشی است. هنگامی که سخن از آموزش به میان می‌آید غالباً مفاهیمی چون معلم و بویژه تدریس، به مراتب بیشتر از سایر متغیرها نمایان می‌شود. معلمان، مهم‌ترین نقش را در بهبود کیفیت تدریس به عهده دارند (معروفی، مهرمحمدی و علی‌عسگری، ۱۳۸۶). در شرایط حاضر، توجه دوباره به بعد تدریس و ارتقای اثربخشی آن و روش‌های مورد استفاده در تدریس، ضروری به نظر می‌رسد. نقش معلمان به‌عنوان یکی از ارکان مهم تعلیم و تربیت و به‌عنوان مجری برنامه‌های آموزشی در مدارس و تربیت‌کننده نیروی انسانی، غیرقابل‌انکار است. کیفیت کار معلمان، مهم‌ترین عامل مؤثر بر کیفیت یادگیری دانش‌آموزان و موفقیت نظام‌های آموزشی است و هر نوع پیشرفت مادی و معنوی جامعه وابسته به کیفیت کار معلمان است؛ بنابراین برای آگاهی از تجربیات معلمان در زمینه تدریس، به تحقیق و بررسی نیاز است تا از این طریق با انتظارات معلمان و تجربیات آنان در کلاس‌داری آشنا شده و از تجربیات معلمان در زمینه‌های تعلیم و تربیت دانش‌آموزان در سطوح دیگر استفاده گردد. فناوری اطلاعات، روش کار انسان، امور اقتصادی، اجتماعی و حتی نحوه تفکر او را تغییر داده است. فناوری اطلاعات، نوعی فناوری است که فرد را در ضبط، ذخیره‌سازی، پردازش، بازیابی، انتقال و دریافت اطلاعات یاری می‌کند (رستگارپور و عبدالهی، ۱۳۸۴). فناوری، روش تدریس معلم، نحوه برقراری ارتباط و مدیریت اطلاعات را به‌طور اساسی متحول ساخته است. استفاده از رایانه در کلاس درس برای تسهیل، ارتقا و پیشرفت یادگیری دانش‌آموزان است که به شکل‌های مختلف اجرا می‌شود. برخی معلمان با به‌کارگیری رایانه در کلاس درس مخالف هستند و فناوری را ناخوشایند می‌پندارند. برخی به علت عدم دسترسی دانش‌آموزان به فناوری با ورود آن به کلاس مخالف هستند، ولی عدم استفاده از

فناوری به دلیل دسترسی محدود به آن، استدلال صحیحی نیست (اندرسون^۱، ۲۰۰۵؛ به نقل از عبدالمی تخته‌جان، ۱۳۹۴).

افزایش حجم دانش و اطلاعات، کهنه شدن سریع مطالب درسی، تغییرات سریع جوامع و قابل‌پیش‌بینی نبودن آینده، آموزش و یادگیری مداوم را به جای آموزش مقطعی، اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. از سوی دیگر، آموزش مداوم، شیوه یادگیری جدیدی را می‌طلبد؛ شیوه‌ای که به کمک آن، فرد بتواند به‌طور خودگردان و مستقل و برای همه عمر به مطالبه دانش و استفاده از آن بپردازد. در مدارس که از فناوری استفاده می‌شود، فرایندهای یاددهی-یادگیری تقویت شده و محیط تعاملی یکپارچه‌ای برای ارتقای مهارت‌های کلیدی دانش‌آموزان در عصر دانایی‌محور فراهم می‌شود (عقیلی و فتوحی‌نیا، ۱۳۹۳). با توجه به اینکه ابزارهای کلاس‌های سنتی مانند قلم و دفتر، تخته‌سیاه و... که هنوز هم در بسیاری از کلاس‌ها استفاده می‌شوند، امکانات و شرایط لازم را برای دسترسی دانش‌آموزان به اطلاعات تکمیلی فراهم نمی‌آورند و یادگیری در این کلاس‌ها بیشتر غیرمشارکتی، غیرفعال و وابسته به معلم است، همین امر سبب کاهش انگیزه یادگیری دانش‌آموزان می‌گردد (پنجه‌پور، ۱۳۸۸).

افزایش حجم مطالب درسی و نیاز به مدیریت زمان برای انتقال مطالب درسی، ضرورت استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی از جمله پرده‌نگار در کلاس درس را ایجاب می‌کند. از جمله مهم‌ترین دلایل استفاده از پرده‌نگار می‌تواند بهره‌مندی از این مزایا باشد: ۱. افزایش تجارب آموزش و یادگیری برای معلم و یادگیرنده؛ ۲. تشویق و حمایت مدرسان به‌منظور ارائه درس به روش‌های حرفه‌ای و تخصصی؛ ۳. امکان تلفیق چندرسانه‌ای و ارائه آموزش اثربخش‌تر؛ ۴. قابلیت استفاده مجدد فایل مربوطه برای همه فراگیران؛ ۵. سهولت امکان بازنگری و ارتقای طرح درس (میلز^۲، ۲۰۰۳؛ به نقل از پنجه‌پور، ۱۳۸۸). بسیاری از معلمان و استادان باسابقه در استفاده از این فناوری مقاومت نشان می‌دهند که قابل‌تأمل است. این مقاومت بیشتر ناشی از نگرانی‌های آن‌ها در مورد نحوه به‌کارگیری و تأثیرهای منفی آن بر کیفیت تدریس است. در ذیل به بعضی از این دلایل اشاره می‌شود: عدم وجود نشاط و سرزندگی و فعال و مؤثر نبودن کلاس (به‌دلیل تاریکی و چرت‌زدن فراگیران)؛ ۲. عدم اشراف کامل و کنترل مناسب کلاس توسط معلم؛ ۳. عدم اطلاع دقیق معلم از مؤثر بودن انتقال مطالب درسی به نحو صحیح به فراگیران؛ ۴. عدم امکان یادداشت‌برداری و بازخورد نامناسب فراگیران؛ ۵. عدم مهارت و توانایی در تهیه پرده‌نگار مناسب؛ ۶. جلوگیری از تعامل بین ارائه‌دهنده و حضار؛ ۷. کاهش کیفیت تحلیل ارائه و مانع بحث و خلاقیت بودن؛ ۸. خرابی دستگاه، خرابی فایل، عدم هم‌خوانی بین فایل و کامپیوتر، نبود نیروی متخصص در بعد فنی و فناوری، به‌عنوان مثال، در صورت مواجهه با خرابی دستگاه و عدم امکان جایگزینی دستگاه، کلاس تعطیل

1. Anderson
2. Mills

می‌شود (عبدالهی تخته‌جان، ۱۳۹۴).

واقعیت آن است که اگر مطلب ارائه شده ضعیف باشد، استفاده از تصاویر رنگی و سه‌بعدی چیزی را عوض نخواهد کرد. اگر مطلب مهمی برای ارائه وجود نداشته باشد، استفاده از پرده‌نگار به مطالب اهمیت نخواهد بخشید. به‌هرحال، ارائه مطلب با استفاده از تصاویر زیبا، کیفیت ضعیف مطلب و تفکر پشت پرده آن را موقتاً در ظاهر محو می‌کند (ترفیل^۱، ۲۰۰۴؛ به نقل از پنجه‌پور، ۱۳۸۸). پژوهش سیف، یکتایی و پویاکیان (۱۳۹۲) که به بررسی خوانایی، رسمیت و جذابیت رایج‌ترین قلم‌های فارسی مورد استفاده توسط دانشجویان در اسلایدهای پرده‌نگار نشان داد که نوع قلم انتخاب شده در طراحی اسلاید پرده‌نگار بر سه ویژگی ادراکی بینندگان شامل: خوانایی، رسمیت و جذابیت تأثیرگذار است؛ همچنین پژوهش جوردان و پاپ^۲ (۲۰۱۳)، در زمینه استفاده از پرده‌نگار در تدریس، نشان داد که نیاز است تحقیقات زیادی در مورد درک استفاده از پرده‌نگار به منظور ارتقای یادگیری انجام شود و از مزایای مهم پرده‌نگار صرفه‌جویی در هنگام استفاده از آن و انتقال مطالب است و همه دانش‌آموزان می‌توانند از آن استفاده کنند و روشن است که یک سبک ارائه، متناسب با تمام رویکردها کار نمی‌کند. پرده‌نگار پتانسیل افزایش یادگیری را دارد، در صورتی که استفاده به‌طور مؤثر و مناسب از آن را به‌عنوان یک ابزار آموزشی یاد بگیرند (به نقل از عبدالهی تخته‌جان، ۱۳۹۴)؛ همچنین پژوهش گوربوز، کیسوگلو، ارکول، آلاس، قهرمان^۳ (۲۰۱۰)، نشان داد که تهیه و ارائه اسلاید پرده‌نگار اثر قابل توجهی بر موفقیت و نگرش نسبت به زیست‌شناسی داشته است (به نقل از عبدالهی تخته‌جان، ۱۳۹۴). ادیب حاج باقری (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان بررسی تجارب دانشجویان پرستاری و مامایی درباره اثربخشی استفاده از پرده‌نگار در تدریس نیز نشان داد که اگرچه استفاده به‌جا و مناسب از پرده‌نگار می‌تواند به جذابیت تدریس و بهبود یادگیری کمک کند، اما استفاده افراطی و نامطلوب اساتید از آن، در عمل باعث کاهش تعامل دانشجو با درس و مدرس و دلزدگی دانشجویان از این ابزار آموزشی شده است. در زیر به برخی از این پژوهش‌ها اشاره می‌شود: اسماعیلی (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر استفاده از ابزار آموزشی چندرسانه‌ای (پرده‌نگار تعاملی) بر میزان یادگیری و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه هشتم در درس علوم تجربی منطقه ۱۸ تهران» نشان داد به‌کارگیری نرم‌افزار چندرسانه‌ای پرده‌نگار تعاملی، در حدود ۶۶/۳ درصد بر میزان یادگیری درس علوم تجربی دانش‌آموزان پایه هشتم تأثیر دارد و همچنین به‌کارگیری این نرم‌افزار در حدود ۶۱/۴ درصد بر میزان انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان پایه هشتم تأثیر دارد.

نجفی، مقامی، حسینی و جعفری (۱۳۹۴)، پژوهشی با هدف بررسی میزان استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان انجام دادند. نتایج نشان داد

1. Trefil
2. Jordan & Papp
3. Gürbüz, Kisoglo, Erkol, Erkol & Kahraman

که میزان برخورداری و استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی در دانش‌آموزان استان سمنان در حد متوسط است. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مهم‌ترین مانع استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی از دیدگاه معلمان و مدیران مانع اقتصادی است. پس از آن مهم‌ترین موانع به ترتیب عبارت بودند از: موانع راهبردی، آموزشی، فنی، حقوقی و فرهنگی؛ همچنین بین استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد. در مجموع نتایج حاکی از وضعیت مطلوب و متوسط استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی از نظر دانش‌آموزان و نیاز به برنامه‌ریزی در جهت حل مشکلات اقتصادی و رفع موانع آموزشی بود.

عبدالمی تخته‌جان (۱۳۹۴)، در پژوهشی نشان داد؛ تمام مؤلفه‌های پرده‌نگار آموزشی اثربخش می‌توانند ۲۶٪ متغیر نگرش به درس، ۳۶٪ متغیر نگرش به استاد، ۱۵٪ برداشت از یادگیری و ۱۷٪ متغیر توجه به درس را تبیین کنند. الله‌کرمی و منوچهری (۱۳۹۳)، پژوهشی با هدف بررسی نقش فاوا در موفقیت هنرستان‌های فنی‌و حرفه‌ای و کاردانش انجام دادند. نتایج به‌دست‌آمده، تأثیر مثبت فاوا را در موفقیت کلی هنرستان‌های فنی‌و حرفه‌ای و کاردانش، از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان نشان می‌داد؛ هرچند این تأثیر در شاخص‌هایی چون تعامل در کلاس، علاقه به معلم، فاصله با دانش‌آموزان برتر، نظم و انضباط در کلاس، میزان مطالعات خارج از کتاب از دیدگاه دانش‌آموزان و شاخص‌های تعامل در کلاس، نظم و انضباط در کلاس و توانایی دانش‌آموزان در پاسخگویی به سؤالات سطوح بالاتر یادگیری از دیدگاه معلمان تأیید نشد. به‌علاوه، آزمون تحلیل عاملی تأثیرات فناوری اطلاعات و ارتباطات را در ۵ عامل عمده که ۷۰ درصد واریانس‌ها را شامل می‌شوند، تبیین کرد؛ به‌گونه‌ای که بیشترین تأثیر فاوا، به ترتیب برافزایش جذابیت و انگیزه، پیشرفت تحصیلی، رضایت و فهم، تعامل و همکاری و نظم و علاقه دانش‌آموزان بوده است.

از بین پژوهش‌های خارجی هم در پژوهش بیکر، گودبوی، بومن، رایت^۱ (۲۰۱۸)، با عنوان «آیا تدریس با پرده‌نگار باعث افزایش یادگیری دانش‌آموزان می‌شود؟ یک فراتحلیل» نتایج نشان داد به طور متوسط، هیچ تفاوتی در یادگیری دانش‌آموزان بر اساس نوع آموزش آن‌ها وجود ندارد. ولی به طور خاص، یادگیری شناختی دانش‌آموزان در نتیجه آموزش پرده‌نگار افزایش می‌یابد، اما این اثر برای دانشجویان دانشگاه پدیدار نمی‌شود. محمودزاده (۲۰۱۴) در پژوهشی پیرامون تأثیر استفاده از پاورپوینت بر یادگیری واژگان نشان داد که فراگیران گروه‌های آزمایشی، نمره بالاتری در آزمون واژگان دریافت کردند و استفاده از پرده‌نگار، تأثیر بیشتری بر دانش واژگان زبان‌آموزان متوسط داشته است. پژوهش جونز^۲ (۲۰۰۳) نیز با عنوان «استفاده و سوءاستفاده از پرده‌نگار در آموزش و یادگیری» به بررسی مزایا و معایب استفاده از پرده‌نگار پرداخته شده است؛ پژوهش مذکور در نهایت به این نتیجه رسیده است که عدم رعایت بعضی اصول و دستورالعمل‌ها در پرده‌نگار باعث می‌شود

1. Baker, Goodboy, Bowman & Wright

2. Gonz

که پرده‌نگار کارآیی نداشته باشد و درنهایت بعضی اصول را برای کارآیی پرده‌نگار و استفاده مناسب پیشنهاد می‌کند.

همان‌طور که ذکر شد در خصوص مزایا و معایب استفاده از نرم‌افزار پرده‌نگار در تدریس، پژوهش و بحث‌های زیادی مطرح‌شده و موافقان و مخالفان زیادی در این باره اظهارنظر کرده‌اند و به تحقیق پرداخته‌اند و شاخص‌هایی ارائه داده‌اند از جمله جونز (۲۰۰۳)، اصول تهیه پرده‌نگار را ارائه داده است و اظهار می‌کند که نکات قابل‌توجه در تهیه پرده‌نگار به این شرح است: ۱. مطالب را در ابتدا ساختار بندی کنید (طرح درس اختصاصی) و بیش از پنج عنوان انتخاب نکنید. ۲. سطح ارائه را مشخص کنید و مطالب لازم را برای هر سطح آماده کنید. ۳. مطالب زیادی را در اسلاید قرار ندهید، اسلایدها عنوان و زیرعنوان داشته باشد. ۴. محتوای درس و اسلاید را به صورت متنوع و ترکیبی ارائه دهید. ۵. طراحی اسلایدها با محتوای درس هم‌خوانی داشته باشد. ۶. زمان هر اسلاید را بر اساس محتوا تنظیم کنید (به نقل از پنجه‌پور، ۱۳۸۸). علی‌رغم توسعه و رواج استفاده از پرده‌نگار در فضاهای آموزشی و مجامع علمی تحقیقاتی، تأثیر آموزشی آن توسط صاحب‌نظران فناوری آموزشی دنیا، زیر سؤال برده شده است. به‌نحوی که بعضی از استفاده همه‌جانبه از آن حمایت کرده‌اند، بعضی به حمایت محدود و سازماندهی شده رأی داده‌اند و پاره‌ای عدم استفاده از آن را توصیه نموده‌اند (مظلومی محمودآبادی، زین‌العابدینی و شهبازی، ۱۳۹۱).

رواج کاربرد پرده‌نگار در آموزش، منشأ آثار زیادی در تمامی حیطه‌های این موضوع شده است. یکی از ویژگی‌های این نرم‌افزار، سهولت استفاده از آن است. با وجود این، به نظر می‌رسد نبود آموزش کافی و ناآشنایی نسبت به ویژگی‌های آن مشکلاتی را در دستیابی به اهداف آموزشی در پی داشته است. اسلایدهای پرده‌نگار در بسیاری از موارد به صورت مناسب و مطابق با اصول صحیح توسط معلمان مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. همین امر زمینه ایجاد نگرش منفی نسبت به آن را در مخاطبان فراهم نموده است و با توجه به اینکه شیوه استفاده از ابزارها و رسانه‌های آموزشی می‌تواند نگرش به معلمان از سوی دانش‌آموزان و نیز انگیزه و میزان یادگیری آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد پیشنهاد می‌شود تا ضمن انتخاب هدفمند رسانه‌های آموزشی مورد استفاده خود، اصول و استانداردهای کاربرد این ابزارها و از جمله اسلایدهای پرده‌نگار را ملاحظه کنند.

با توجه به ضرورت استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات که در اسناد بالادستی آموزش و پرورش به آن‌ها تأکید شده است، ضروری است که معلمان و دانش‌آموزان در مورد مزایا، معایب و کاربردهای این نرم‌افزارها از جمله پرده‌نگار که یکی از رایج‌ترین آن‌ها است، اطلاعات کافی داشته باشند و همچنین خود را در زمینه یادگیری چگونگی استفاده از نرم‌افزار پرده‌نگار ملزم بدانند تا بتوانند در شرایط مقتضی از آن‌ها استفاده نمایند. با توجه به اینکه احتمال بروز چنین تجربه‌هایی در آینده، دور از انتظار نیست، بنابراین ضروری است کاربرد نرم‌افزار پرده‌نگار تحقیق و بررسی گردد و مزایا و معایب آن از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان مشخص شود تا برای استفاده از آن در آینده،

نقاط ضعف و معایب آن مرتفع و نقاط قوت و مزایای آن تقویت گردد.

امروزه استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی در سراسر دنیا رایج شده است. بهره‌گیری از پرده‌نگار در مدارس و دانشگاه‌ها گسترش زیادی پیدا کرده است؛ بنابراین اطلاع‌یافتن از امکانات این فناوری‌ها و نحوه به‌کارگیری آن‌ها در آموزش، امری ضروری و دارای اهمیت اساسی است و ضرورت نگاهی جامع و حرفه‌ای برای بررسی این نوع تدریس را ایجاد می‌کند. با توجه به نتایج ضد و نقیض پژوهش‌ها در خصوص استفاده از پرده‌نگار در آموزش؛ وجود موافقان و مخالفان جدی در استفاده از پرده‌نگار؛ اهمیت تجربه معلمان و دانش‌آموزان؛ و این‌که تحقیقی با رویکرد پدیدارشناسی در استفاده از پرده‌نگار در آموزش زبان فارسی تا کنون انجام نشده است؛ هدف این پژوهش، شناسایی تجارب مثبت و منفی معلمان ادبیات فارسی و دانش‌آموزان از پرده‌نگار در کلاس درس و ارائه الگوی مطلوب استفاده از پرده‌نگار در آموزش بر اساس تجارب معلمان و دانش‌آموزان است. بنابراین پژوهش حاضر درصدد است به سؤالات ذیل پاسخ دهد:

۱. معلمان ادبیات فارسی چه تجارب مثبت و منفی از پرده‌نگار در تدریس دارند؟
۲. دانش‌آموزان چه تجارب مثبت و منفی از پرده‌نگار در کلاس درس ادبیات فارسی دارند؟
۳. روش‌های استفاده مطلوب از پرده‌نگار در تدریس درس ادبیات فارسی کدامند؟
۴. بر اساس تجارب معلمان و دانش‌آموزان، الگوی مطلوب استفاده از پرده‌نگار در تدریس درس ادبیات فارسی کدام است؟

روش‌شناسی

تحقیق حاضر با توجه به اهداف از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر روش انجام پژوهش کیفی بود که به روش پدیدارشناسی انجام شد. یکی از روش‌شناسی‌های غالب در رویکرد کیفی تحقیق، پدیدارشناسی است. اگرچه پدیدارشناسی به عنوان یک روش‌شناسی علمی در حوزه‌های جامعه‌شناسی، تعلیم و تربیت و پزشکی کاربرد وسیعی یافته، ولی متکی بر دیدگاه فلسفی پدیدارشناسی است. به همین لحاظ در حوزه فلسفی نیز، کاربرد خاصی دارد. جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه معلمان ادبیات فارسی و دانش‌آموزان مدارس متوسطه اول و دوم شهرستان رزن است. نوع نمونه‌گیری در این تحقیق، نمونه‌گیری هدفمند است که از زیر مجموعه نمونه‌گیری غیرتصادفی است. در نمونه‌گیری هدفمند، قصد محقق انتخاب مواردی است که با توجه به هدف تحقیق، اطلاعات زیادی داشته باشد. در این نمونه‌گیری هدف آن است که از طریق افراد انتخاب‌شده درک عمیقی از موضوع مورد مطالعه حاصل گردد (گال، بورگ و گال؛ ترجمه نصر و همکاران، ۱۳۸۲). با توجه به هدف پژوهش، مصاحبه‌شوندگان بر اساس نمونه‌گیری هدفمند از بین معلمان و مدرسان ادبیات فارسی که حداقل دو سال تجربه تدریس با استفاده از پرده‌نگار و همچنین دانش‌آموزانی که تجربه یادگیری از طریق پرده‌نگار را داشتند، انتخاب شدند و مصاحبه تا به حد

اشباع رسیدن اطلاعات حاصل از شرکت‌کنندگان در پژوهش، ادامه پیدا کرد. در این پژوهش، برای جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. شایان ذکر است هر یک از مصاحبه‌ها بین ۲۰ تا ۳۰ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها پس از کسب اجازه از آزمودنی‌ها، ضبط و سپس بر روی کاغذ پیاده‌سازی شد. جهت دستیابی به پایایی و روایی سؤالات مصاحبه، از نظرات اساتید و صاحب‌نظران حوزه تعلیم و تربیت استفاده شد و برای حصول اطمینان از قابلیت اعتمادپذیری داده‌های پژوهش، از روش مطالعه مکرر، مقایسه مستمر داده‌ها، خلاصه‌سازی و دسته‌بندی اطلاعات، بدون این‌که داده‌ها آسیبی ببینند، استفاده شد. برای پایایی مصاحبه‌های انجام شده، از توافق بین دو کدگذار استفاده شد که نشان‌دهنده توافق بالای بین آن‌ها بود. بعد از اتمام مصاحبه با معلمان و مدرسان ادبیات فارسی، تمامی محتوای صحبت‌ها که در طول مصاحبه، انجام شده بود، روی کاغذ پیاده شد. سپس تمامی متن مصاحبه‌ها، با در نظر گرفتن هدف تحقیق در سه محور راهکارها و برنامه‌ها برای استفاده بهتر از پرده‌نگار در آموزش ادبیات فارسی، مزایای استفاده از پرده‌نگار در آموزش ادبیات فارسی و معایب استفاده از آن، کدگذاری شده و این کدها چندین بار مرور شدند تا نقص آن‌ها برطرف شود. در مرحله بعد به روش کدگذاری تنظیمی، کدهایی با مضامین و معانی مشابه با یکدیگر در یک دسته قرار گرفت و نام واحدی به عنوان نام مقوله برای هر کدام از دسته‌ها انتخاب شد. در مرحله بعدی که مرحله کدگذاری محوری بود، براساس محورهای پژوهش، مقوله‌ها طبقه‌بندی شدند.

یافته‌ها

در این بخش از پژوهش به تحلیل یافته‌های حاصل از پژوهش پرداخته شده است؛ برای این منظور چهار مرحله به ترتیب زیر برای مصاحبه معلمان و دانش‌آموزان انجام گرفت: ۱. مواجهه اولیه؛ خواندن و بازخوانی مصاحبه‌ها؛ در این مرحله مصاحبه‌ها چند بار خوانده شد. ۲. تشخیص و برجسب‌زدن به مقوله‌ها؛ بعد از خواندن مصاحبه‌ها، مواردی که مضمون مشترک و نزدیک به هم داشتند در یک مقوله قرار گرفتند. ۳. لیست‌کردن و خوشه‌بندی مقوله‌ها؛ پس از به‌دست‌آمدن مقوله‌های مختلف در مصاحبه با معلمان، آن‌ها در ۶ خوشه (مضمون اصلی) و ۲۱ مقوله (مضمون فرعی) و در مصاحبه با دانش‌آموزان، آن‌ها در ۶ خوشه (مضمون اصلی) و ۱۷ مقوله (مضمون فرعی) فهرست شدند. ۴. شرح پژوهش در یک نمودار یا یک جدول؛ در نهایت با توجه به سؤالات پژوهش، خلاصه مقوله‌ها در جدول‌های ۱ تا ۴ ارائه شده است.

۱. معلمان ادبیات فارسی چه تجارب مثبت و منفی از پرده‌نگار در تدریس درس ادبیات فارسی دارند؟

جدول (۱) مضامین به دست‌آمده از مصاحبه با معلمان ادبیات فارسی

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۱- تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار رنگ‌ها	- روان‌خوانی درس‌های آزاد و روان‌خوانی صدای (و) با استفاده از خواندن متن اسلایدها توسط تمام دانش‌آموزان - صداگذاری روی متن اسلایدها
۲- تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس بخش شعر	- هم‌خوانی دانش‌آموزان از روی شعر اسلایدها - خواندن شعرها توسط خود شاعران به همراه موسیقی - نمایش یک بخش از شعر و حدس‌زدن بخش دیگر (مصراع، قافیه، ردیف و...) - مقایسه اشعار شاعران - خواندن شعر از روی اسلاید و حدس‌زدن معنی و مضمون آن
۳- تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس بخش قواعد دستور زبان	- تدریس بخش ترکیبات (موصوف و صفت و...) - تدریس یک قاعده در هر جلسه همراه با مثال‌های متنوع - مشخص کردن نقش کلمات در متن اسلایدها
۴- تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس بخش آیین نگارش	- تدریس مراحل نوشتن با روش بارش فکری - داستان و انشانویسی از روی تصاویر و فیلم - تدریس علائم نگارش با استفاده از حدس‌زدن - کامل کردن جمله‌های ناتمام
۵- تجربه‌های منفی معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی	- تجربه منفی در بخش دستور زبان - تجربه منفی در بخش شعر، روان‌خوانی و آیین نگارش - ویژگی‌های منفی تدریس با پرده‌نگار
۶- قابلیت‌های مثبت پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی	- قابلیت‌های مثبت در بخش آیین نگارش و شعر - معرفی چهره‌های ادبیات ایران و جهان - قابلیت صداگذاری، فیلم‌گذاری، تنوع رنگ و...

مضمون اصلی ۱، تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس بخش روان‌خوانی: با توجه به تجربیات مطرح‌شده از سوی معلمان، در رابطه با این مضمون اصلی در اظهارات دبیران، چهار مضمون فرعی شامل روان‌خوانی درس‌های آزاد و روان‌خوانی صدای (و) با استفاده از رنگ‌ها، خواندن متن اسلایدها توسط تمام دانش‌آموزان و صداگذاری روی متن اسلایدها به دست‌آمد.

مضمون اصلی ۲، تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس بخش شعر: شعرخوانی‌ها، روان‌خوانی‌ها و حکایات در کتاب‌های ادبیات فارسی، برای تقویت مهارت‌های خواندن است. با توجه به بررسی تجارب معلمان، اغلب آن‌ها شعر را با موسیقی همراه کرده و در تشخیص قافیه و ردیف استفاده می‌کردند. بنابراین در رابطه با مضمون شماره دو، در اظهارات دبیران، پنج مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۳، تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس بخش قواعد دستور زبان: پرده‌نگار، قابلیت‌های متعددی برای تدریس بخش قواعد دستور زبان دارد که این قابلیت‌ها به تسهیل فرایند یاددهی-یادگیری کمک می‌کند. از جمله مضامین فرعی این مضمون عبارتند از: تدریس بخش ترکیبات (موصوف و صفت و ...); تدریس یک قاعده در هر جلسه همراه با مثال‌های متنوع؛ و مشخص کردن نقش کلمات در متن اسلایدها.

مضمون اصلی ۴، تجربه‌های مثبت و مفید معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس بخش آیین نگارش: آیین نگارش، اصول و قواعد استاندارد و تعیین‌شده‌ای است که از آن‌ها برای تصحیح و بهبود انواع متون استفاده می‌شود. آیین نگارش فارسی، مراحل و اصول مشخصی دارد که با توجه به نوع متن متفاوت است. به‌عنوان مثال، نوع ادبیات و نثری که برای متون ادبی و مکاتبات و اسناد رسمی و یا متون سیاسی استفاده می‌گردد، با هم تفاوت دارد. با این حال، اصول و قواعدی نیز در بین انواع متون فارسی، مشترک است که رعایت کردن آن‌ها، نشان‌دهنده تسلط و آگاهی از اصول و تمایل به جذب خوانندگان بیشتر است. این اصول، مواردی مانند جمله‌بندی صحیح، تطابق فعل با فاعل، استفاده از نشانه‌گذاری‌های صحیح، رعایت ترتیب اجزای جمله، نحوه ارتباط جملات و سلیس و روان نوشتن جملات است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره چهار، در اظهارات دبیران، چهار مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۵، تجربه‌های منفی معلمان در استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی: با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با معلمان، استقبال کم از بخش دستور زبان، خستگی و کسل شدن دانش‌آموزان به علت یکنواختی و طولانی‌بودن متن اسلایدها، عدم کنترل دانش‌آموزان، وقت‌گیر بودن و عدم پاسخگویی به همه سؤالات و تعامل کمتر، از جمله محدودیت‌های استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره پنج، در اظهارات دبیران، سه مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۶، قابلیت‌های مثبت پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی: با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با معلمان، در بخش آیین نگارش و شعر، معرفی چهره‌های ادبیات، صداگذاری، تنوع بیشتر در کلاس هنگام ارائه با پرده‌نگار، استفاده از گرافیک‌های زیبا، قابلیت استفاده دوباره از اسلایدها، تنوع امکانات پرده‌نگار، استفاده از انیمیشن‌های متحرک، امکان برگشت

به مطالب قبلی و... از جمله قابلیت‌های استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی می‌باشد. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره شش، در اظهارات دبیران، سه مضمون فرعی به دست آمد.

۲. دانش‌آموزان چه تجارب مثبت و منفی از پرده‌نگار در کلاس درس ادبیات فارسی دارند؟

جدول (۲) مضامین به‌دست‌آمده از مصاحبه با دانش‌آموزان دوره متوسطه

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۱- تجربه‌های مثبت از تدریس معلمان با استفاده از پرده‌نگار	- تدریس بخش شعر - استفاده از صداگذاری و تصاویر - تدریس قواعد دستور زبان با استفاده از بازی
۲- تجربه‌های منفی از تدریس معلمان با استفاده از پرده‌نگار	- تدریس بخش دستور زبان - حجم زیاد متن‌های اسلایدها و خستگی دانش‌آموزان - عدم مشارکت فعال دانش‌آموزان در تدریس
۳- تجربه‌های جالب و جذاب از تدریس بخش‌های مختلف ادبیات فارسی	- استفاده از صدای خود شاعران در بخش شعر - استفاده از آهنگ، موسیقی، تصاویر و فیلم
۴- تجربه‌های ناخوشایند و کسل‌کننده از تدریس بخش‌های مختلف ادبیات فارسی	- تدریس بخش دستور زبان - نمایش متن‌های طولانی در بخش آیین نگارش و روخوانی - عدم ارائه توضیح بیشتر توسط معلم
۵- ویژگی‌های تدریس‌های خوب با توجه به تجربه‌های مشاهده‌شده	- داشتن خلاقیت در تدریس - داشتن تنوع در تدریس - مشارکت‌دادن دانش‌آموزان در تدریس
۶- ویژگی‌های تدریس‌های بد با توجه به تجربه‌های مشاهده‌شده	- عدم توضیح اسلایدها توسط معلم - عدم مشارکت دانش‌آموزان در بخش‌های مختلف بویژه دستور زبان - تنوع کم اسلایدها

مضمون اصلی ۱، تجربه‌های مثبت از تدریس معلمان با استفاده از پرده‌نگار: با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با دانش‌آموزان، در بخش آیین نگارش و شعر، معرفی چهره‌های ادبیات، صداگذاری، تنوع بیشتر در کلاس هنگام ارائه با پرده‌نگار، استفاده از گرافیک‌های زیبا، قابلیت استفاده دوباره از اسلایدها، امکان برگشت به مطالب قبلی... از جمله قابلیت‌های استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره یک، در اظهارات دانش‌آموزان، سه مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۲، تجربه‌های منفی از تدریس معلمان با استفاده از پرده‌نگار: برای اجرای هر برنامه‌ای امکانات و شرایطی لازم است که در صورت نبود این امکانات آن برنامه به هیچ صورتی نمی‌تواند موفق باشد. جامعه‌ای که هدف آن پیشرفت بر اساس دانش و فناوری است، باید ابتدا آموزش و پرورش خود را متحول کند. برای این کار فقدان زیرساخت‌های فنی و حمایتی و فقدان تجهیزات از جمله موانع استفاده از فناوری اطلاعات است. با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با دانش‌آموزان، ارائه مطالب طولانی، استفاده از اسلایدهای خیلی زیاد، و طولانی، اسلایدهای یکنواخت، استفاده از قالب‌های خسته‌کننده برای اسلاید، عدم یادداشت‌برداری توسط دانش‌آموزان به دلیل ارائه سریع، از جمله تجربه‌های منفی استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره دو، در اظهارات دانش‌آموزان، سه مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۳، تجربه‌های جالب و جذاب از تدریس بخش‌های مختلف ادبیات فارسی: یکی از دلایل مطرح‌شده در تجربیات معلمان در استفاده از پرده‌نگار این است که علاقه دانش‌آموزان را به درس افزایش می‌دهد. فناوری آموزشی موجب تنوع در شیوه‌های تدریس و بهبود جایگاه معلمان، افزایش توان حل مسئله، تقویت تفکر خلاقانه و انتقادی نیز یادگیری مفهومی در بین دانش‌آموزان شده و این امر علاقه دانش‌آموزان را به تدریس افزایش می‌دهد. با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با دانش‌آموزان، استفاده از صدای خود شاعران، آهنگ، تصاویر و فیلم از جمله تجربه‌های جالب و جذاب استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره سه، در اظهارات دانش‌آموزان، دو مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۴، تجربه‌های ناخوشایند و کسل‌کننده از تدریس بخش‌های مختلف ادبیات فارسی: معلم به عنوان مهم‌ترین رکن آموزش باید با فناوری آشنایی کافی داشته باشد تا بتواند به‌درستی آن را به کار گیرد. اگر معلمان با مهارت‌های پایه فناوری اطلاعات و کاربری رایانه آشنا نباشند، در آینده شاهد آن خواهیم بود که مهم‌ترین رکن آموزش جایی در جامعه اطلاعاتی ندارد و نمی‌تواند از فناوری اطلاعات به‌عنوان مهم‌ترین شاخص توسعه‌یافتگی در هزاره سوم استفاده کند. با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با دانش‌آموزان، ارائه متن‌های طولانی، توضیح کم معلم، نور کم کلاس، عدم مشارکت دادن دانش‌آموزان در کلاس، از جمله تجربه‌های ناخوشایند و کسل‌کننده در استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره چهار، در اظهارات دانش‌آموزان، سه مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۵، ویژگی‌های تدریس‌های خوب با توجه به تجربه‌های مشاهده‌شده: در تجربیات معلمان و دانش‌آموزان یکی از دلایلی که باعث می‌شد دانش‌آموزان در یادگیری، بازدهی بالایی داشته باشند نبودن این روش تدریس بود که موجب می‌شد دانش‌آموزان چیز جدیدی را در مقایسه با روش سنتی تجربه کنند. استفاده از فناوری آموزشی در مدارس از جمله روش‌های نوینی است که با تغییرات دائمی جوامع تناسب دارد. آموزش مداوم شیوه یادگیری جدیدی را می‌طلبد، شیوه‌هایی که به‌وسیله

آن فرد بتواند به طور خودگردان و مستقل برای همه عمر به مطالبه دانش و استفاده از آن بپردازد. از این رو اهمیت و ضرورت کنار داشتن شیوه‌ها و راهبردهای سنتی در آموزش و پرورش و تدریس و توجه به راهبردها و شیوه‌های جدید آموزشی آشکار می‌گردد. فناوری‌های آموزشی، با سرعت چشم‌گیری در حال گسترش است. استفاده از فناوری‌های جدید آموزشی، توان بالقوه نوینی را در آموزش مبتنی بر فناوری به وجود آورده است که بهره‌گیری از آن‌ها در فرایند یاددهی - یادگیری بسیار مؤثر است. با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با دانش‌آموزان، خلاقیت در تدریس، ارائه مصداق‌های بیشتر، تنوع زیاد و مشارکت فعال دانش‌آموزان از جمله ویژگی‌های خوب استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره پنج، در اظهارات دانش‌آموزان، سه مضمون فرعی به دست آمد.

مضمون اصلی ۶، ویژگی‌های تدریس‌های بد با توجه به تجربه‌های مشاهده‌شده: با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با دانش‌آموزان، عدم توضیح اسلایدها، مصداق‌ها و مثال‌های کم‌تر، تنوع کم و عدم مشارکت فعال دانش‌آموزان در تدریس از جمله ویژگی‌های بد در استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی است. با توجه به نکات مطرح‌شده در رابطه با مضمون شماره شش، در اظهارات دانش‌آموزان، سه مضمون فرعی به دست آمد.

۳. روش‌های استفاده مطلوب از پرده‌نگار در تدریس درس ادبیات فارسی کدامند؟

جدول (۳) روش‌های استفاده مطلوب از پرده‌نگار در تدریس درس ادبیات فارسی

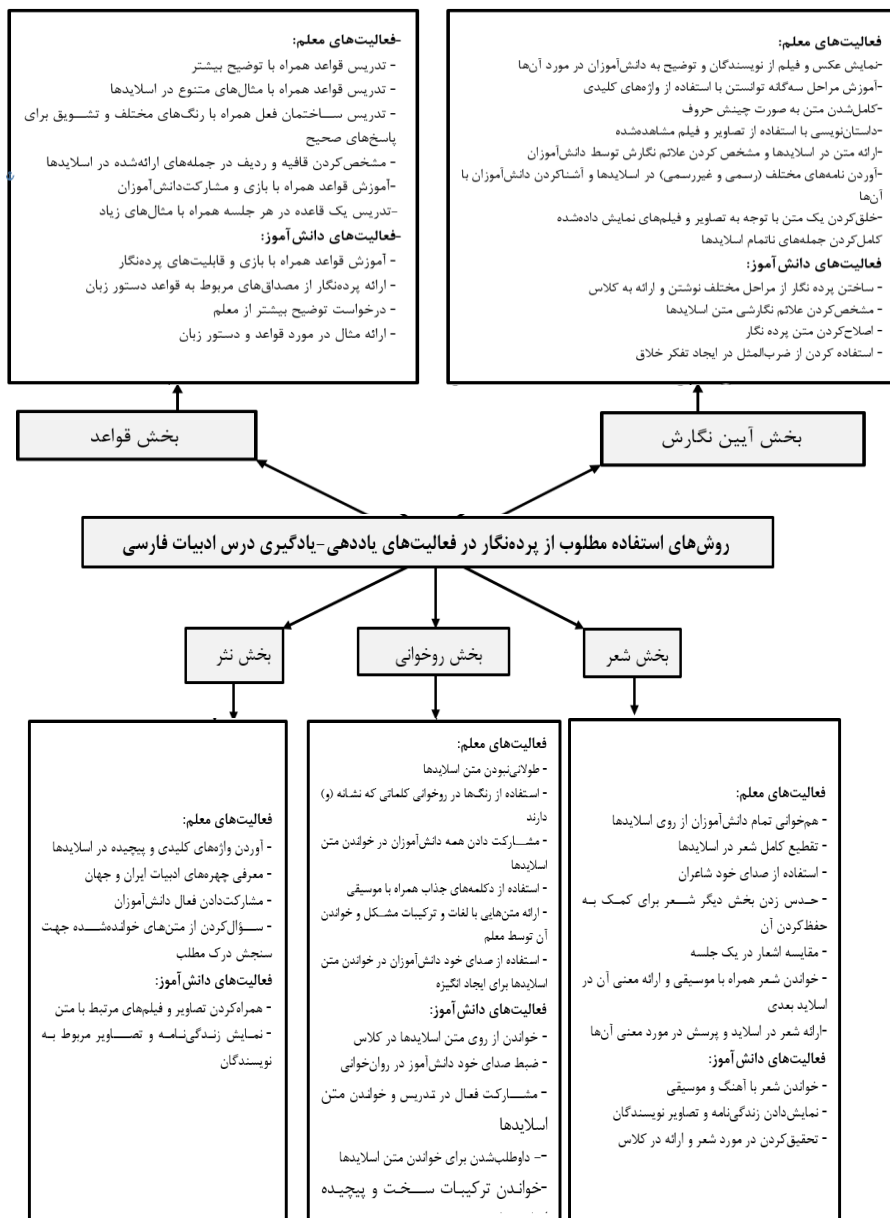
فعالیت‌های معلم	بخش شعر
- هم‌خوانی تمام دانش‌آموزان از روی اسلایدها	
- تقطیع کامل شعر در اسلایدها	
- استفاده از صدای خود شاعران	
- حدس بخش دیگر شعر برای کمک به حفظ کردن آن	
- مقایسه اشعار در یک جلسه	
- خواندن شعر همراه با موسیقی و ارائه معنی آن در اسلاید بعدی	
- ارائه شعر در اسلاید و پرسش در مورد معنی آن‌ها	
فعالیت‌های دانش‌آموز	
- خواندن شعر با آهنگ و موسیقی	
- نمایش دادن زندگی‌نامه و تصاویر نویسندگان	
- تحقیق کردن در مورد شعر و ارائه در کلاس	
فعالیت‌های معلم	بخش نثر
- آوردن واژه‌های کلیدی و پیچیده در اسلایدها	
- معرفی چهره‌های ادبیات ایران و جهان	
- مشارکت دادن فعال دانش‌آموزان	
- سؤال کردن از متن‌های خوانده‌شده جهت سنجش درک مطلب	
فعالیت‌های دانش‌آموز	
- همراه کردن تصاویر و فیلم‌های مرتبط با متن	
- نمایش زندگی‌نامه و تصاویر مربوط به نویسندگان	

ادامه جدول (۳) روش‌های استفاده مطلوب از پرده‌نگار در تدریس درس ادبیات فارسی

		<ul style="list-style-type: none"> - تدریس قواعد همراه با توضیح بیشتر - تدریس قواعد همراه با مثال‌های متنوع در اسلایدها - تدریس ساختمان فعل همراه با رنگ‌های مختلف و تشویق برای پاسخ‌های صحیح 		
	فعالیت‌های معلم	<ul style="list-style-type: none"> - مشخص کردن قافیه و ردیف در جمله‌های ارائه شده در اسلایدها - آموزش قواعد همراه با بازی و مشارکت دانش‌آموزان - آموزش یک قاعده در هر جلسه همراه با مثال‌های زیاد 	بخش قواعد	
	فعالیت‌های دانش‌آموز	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش قواعد همراه با بازی و قابلیت‌های پرده‌نگار - ارائه پرده‌نگار از مصداق‌های مربوط به قواعد دستور زبان - درخواست توضیح بیشتر از معلم - ارائه مثال در مورد قواعد و دستور زبان 		
	فعالیت‌های معلم	<ul style="list-style-type: none"> - نمایش عکس و فیلم نویسندگان و توضیح به دانش‌آموزان در مورد آن‌ها - آموزش مراحل سه‌گانه توانستن با استفاده از واژه‌های کلیدی - کامل شدن متن به صورت چینش حروف - داستان‌نویسی با استفاده از تصاویر و فیلم مشاهده شده - ارائه متن در اسلایدها و مشخص کردن علائم نگارشی توسط دانش‌آموزان - آوردن نامه‌های مختلف (رسمی و غیررسمی) در اسلایدها و آشنا کردن دانش‌آموزان با آن‌ها - خلق کردن یک متن با توجه به تصاویر و فیلم‌های نمایش داده شده - کامل کردن جمله‌های ناتمام اسلایدها 	بخش آیین نگارش	
	فعالیت‌های دانش‌آموز	<ul style="list-style-type: none"> - ساختن پرده‌نگار از مراحل مختلف نوشتن و ارائه به کلاس - مشخص کردن علائم نگارشی متن اسلایدها - اصلاح کردن متن پرده‌نگار - استفاده کردن از ضرب‌المثل در ایجاد تفکر خلاق 		
	فعالیت‌های معلم	<ul style="list-style-type: none"> - طولانی نبودن متن اسلایدها - استفاده از رنگ‌ها در روخوانی کلماتی که نشانه (و) دارند - مشارکت دادن همه دانش‌آموزان در خواندن متن اسلایدها - استفاده از دکلمه‌های جذاب همراه با موسیقی - ارائه متن‌هایی با لغات و ترکیبات مشکل و خواندن آن توسط معلم - استفاده از صدای خود دانش‌آموزان در خواندن متن اسلایدها برای ایجاد انگیزه - خواندن از روی متن اسلایدها در کلاس - ضبط صدای خود دانش‌آموز در روان‌خوانی - مشارکت فعال در تدریس و خواندن متن اسلایدها - داوطلب شدن برای خواندن متن اسلایدها - خواندن ترکیبات سخت و پیچیده اسلایدها 	بخش روخوانی	

بر اساس تجارب معلمان و دانش‌آموزان و یافته‌های جدول ۳، مؤلفه‌های الگوی مطلوب استفاده از پرده‌نگار در آموزش درس ادبیات فارسی، استخراج گردید که نتایج آن در شکل ۱ ارائه شده است.

۴. بر اساس تجارب معلمان و دانش‌آموزان، الگوی مطلوب استفاده از پرده‌نگار در آموزش درس ادبیات فارسی کدام است؟

شکل ۱. الگوی مطلوب استفاده از پرده‌نگار در تدریس درس ادبیات

در الگوی ارائه‌شده در شکل ۱، فعالیت‌های یاددهی-یادگیری درس ادبیات فارسی با استفاده از

پرده‌نگار در پنج بخش شعر، نثر، روخوانی، قواعد و آیین نگارش ادبیات فارسی آورده شده و در هر بخش نیز فعالیت‌های معلم و دانش‌آموز ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های پژوهش، پس از تحلیل تجربیات مثبت و منفی معلمان در استفاده از پرده‌نگار در آموزش، اغلب معلمان، استفاده از پرده‌نگار را مفید می‌دانستند، اما در استفاده از این نرم‌افزار در تمام بخش‌های ادبیات فارسی، توافق نظر نداشتند و معتقد بودند استفاده از پرده‌نگار در تمام بخش‌های ادبیات فارسی ممکن است نتیجه یکسانی نداشته باشد؛ برای مثال، در بخش‌های شعر و آیین نگارش، رضایت معلمان بیشتر بود و آن‌ها تمایل بیشتری برای استفاده از پرده‌نگار در تدریس ادبیات فارسی نشان می‌دادند؛ در بخش روخوانی و قواعد دستور زبان، رضایت کمتر بود و معلمان، تمایل کمتری برای استفاده از آن در تدریس ادبیات فارسی داشتند. یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیق‌های اسماعیلی (۱۳۹۷)، نجفی و همکاران (۱۳۹۴)، عبدالهی تخته‌جان (۱۳۹۴)، الله‌کرمی و همکاران (۱۳۹۳)، سیف و همکاران (۱۳۹۲)، امینی آقبلاغی (۱۳۹۱)، جوردان و پاپ (۲۰۱۳)، عبدالرحمن، عطاران و های-لنگ (۲۰۱۳) و جونز (۲۰۰۳) هم‌سو می‌باشد.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت پرده‌نگار دارای قابلیت‌های زیادی برای تسهیل فرایند یاددهی-یادگیری است که برخی معلمان با این قابلیت‌ها آشنایی کافی ندارند. با استفاده از پرده‌نگار می‌توان به‌تسهیل یادگیری و تقویت مهارت‌های شفاهی زبان فارسی پرداخت؛ با استفاده از این نرم‌افزار می‌توان صدای طیف وسیعی از مردم فارسی‌زبان را با توجه به سن، سرعت بیان، وضوح کلمه‌ها و جمله‌ها، بافت‌های گوناگون و سبک‌ها و سیاق‌های مختلف، در معرض استفاده دانش‌آموزان قرار داد؛ این نرم‌افزار، امکان تمرین و تکرار بخصوص در تصحیح تلفظ آواها و آهنگ جملات و درک جمله‌ها و متون شفاهی را فراهم می‌نماید؛ برای نوشتن صورت‌های زبانی، تمرینات املائی، جمله‌سازی استفاده می‌شود و نمایش تصاویر آموزشی، زمینه لازم را برای آموزش واژه‌ها و جمله‌های شفاهی، پرسش و پاسخ و بحث گروهی ایجاد می‌کند. یکی از دلایل مطرح‌شده در تجربیات معلمان در استفاده از پرده‌نگار این بود که علاقه دانش‌آموزان را به درس افزایش می‌دهد. فناوری آموزشی موجب تنوع در شیوه‌های تدریس و بهبود جایگاه معلمان، افزایش توان حل مسئله، تقویت تفکر خلاقانه و انتقادی و نیز یادگیری مفهومی در بین دانش‌آموزان شده و این امر، علاقه دانش‌آموزان را به تدریس افزایش می‌دهد. شرکت‌کنندگان در پژوهش با توجه به تجارب خود عنوان کرده بودند که ارائه جذاب و مخاطب‌پسند، استفاده از تصاویر مرتبط، استفاده از مثال‌های متنوع، استفاده از اسلایدهای باکیفیت زیبا، استفاده از گرافیک‌های زیبا و استفاده از آهنگ می‌تواند منجر به افزایش علاقه دانش‌آموزان به درس شود. فناوری آموزشی، در حال حاضر، با قراردادن منابع متعدد در اختیار معلمان و دانش‌آموزان، چگونگی جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل، انتقال اطلاعات و درواقع فرایند یادگیری

و آموزش را در کلاس دگرگون کرده است. باید گفت استفاده از فناوری چندرسانه‌ای، طیف وسیع‌تری از حواس دانش‌آموزان را در فرایند یاددهی و یادگیری درگیر کرده است و باعث تعمیق این فرایند شده و علاقه دانش‌آموزان را افزایش داده است. نیاز است تحقیقات زیادی در مورد درک استفاده از پرده‌نگار به منظور ارتقای یادگیری انجام شود؛ از مزایای مهم پرده‌نگار، صرفه‌جویی در هنگام استفاده از آن و انتقال مطالب است و همه دانش‌آموزان در همه رشته‌ها می‌توانند از پرده‌نگار استفاده کنند و روشن است که یک سبک ارائه، متناسب با تمام رویکردها کار نمی‌کند. پرده‌نگار، قابلیت افزایش یادگیری را دارد، در صورتی که استفاده به‌طور مؤثر و مناسب از آن را به عنوان یک ابزار آموزشی یاد بگیرند (به نقل از عبدالهی تخته‌جان، ۱۳۹۴).

با توجه به یافته‌های تحقیق، پس از تحلیل تجربیات مثبت و منفی دانش‌آموزان در خصوص تدریس با پرده‌نگار، ۶ مضمون اصلی و ۱۷ مضمون فرعی استخراج شد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد، اغلب دانش‌آموزان نیز مانند معلمان، استفاده از پرده‌نگار را مفید می‌دانند اما با استفاده از این نرم‌افزار در بعضی از بخش‌های ادبیات فارسی مثل دستور زبان موافق نبودند. یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیق‌های الله‌کرمی و همکاران (۱۳۹۳)، سیف و همکاران (۱۳۹۲)، بیکر و همکاران (۲۰۱۸)، و محمودزاده (۲۰۱۴) هم‌سو است.

در تبیین این یافته‌ها نیز می‌توان گفت یکی از عوامل مهم در یادگیری مؤثر فرد، محیط یادگیری است. ویلیام در پژوهشی بیست‌ساله، تأثیر غنی‌سازی محیط یادگیری را بر بهبود تفکر و تکامل مغز انسان بررسی کرد. وی اظهار می‌کند که محیط یادگیری باید فراگیر را از طریق تجربه و اطلاعات جدید به چالش بکشد؛ از سوی دیگر، چنین محیطی باید امکان تعامل و بازخورد را فراهم آورد. در بخش شعر و روخوانی از صداهای ضبط‌شده نویسندگان و خود شاعران نیز استفاده می‌شود؛ بنابراین تنوع و جذابیت بیشتری برای دانش‌آموزان دارد. طبق یافته‌های روانشناسی تربیتی، اگر موضوع یادگیری و روش تدریس معلم برای دانش‌آموزان جالب و متنوع باشد انگیزه آن‌ها را برای یادگیری، بیشتر می‌کند. از طرف دیگر، بخش دستور زبان جزو بخش‌های سخت ادبیات فارسی است که نیاز به توضیح و تمرین بیشتری دارد؛ اگر در این بخش، معلمان خلاقیت بیشتری نداشته باشند و دانش‌آموزان را در تدریس مشارکت ندهند، یادگیری کم‌تر اتفاق می‌افتد و باعث نارضایتی دانش‌آموزان می‌گردد. در تجربیات دانش‌آموزان، یکی از دلایلی که باعث می‌شود دانش‌آموزان در یادگیری، بازدهی بالایی داشته باشند، نو بودن روش‌ها یا ابزارهای تدریس است که موجب می‌شود دانش‌آموزان چیز جدیدی را در مقایسه با روش سنتی تجربه کنند. معلمان با توجه به تجارب خود عنوان کرده بودند، پرده‌نگار به عنوان یک فناوری به‌روز مطرح است و هنگام ارائه درس با پرده‌نگار توجه و تمرکز دانش‌آموزان جلب می‌شود، اسلایدها قابلیت استفاده دوباره دارند و امکانات پرده‌نگار متنوع است و در آن، می‌توان از انیمیشن‌های متحرک نیز استفاده کرد. فناوری آموزشی توانسته است عملکرد مطلوبی بر روی بهبود و ارتقای شاخص‌های جذابیت کتاب درسی، جذابیت کلاس،

کاربردی شدن مطالب، میزان نمرات، میزان یادداری مطالب، میزان علاقه به مدرسه، انگیزه یادگیری، موفقیت تحصیلی، توانایی پاسخ‌گویی به سؤالات در سطوح بالاتر تفکر و یادگیری، میزان رضایت از روش تدریس و تغییر نقش معلم داشته باشد. یکی از مضامین به‌دست‌آمده برای تجربه منفی معلمان و دانش‌آموزان در استفاده از پرده‌نگار، کمبود امکانات بود. برای اجرای هر برنامه‌ای امکانات و شرایطی لازم است که در صورت نبود این امکانات، آن برنامه به هیچ صورتی نمی‌تواند موفق باشد. معلمان با توجه به تجربه‌ای که داشتند، به سرعت پایین رایانه مدرسه، قطعی برق، هنگ‌کردن رایانه، آماده‌نبودن کلاس، کمبود رایانه در مدرسه و... اشاره کرده بودند. کمبود امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، کمبود نیروی انسانی آموزش‌دیده در زمینه استفاده از کامپیوتر، شفاف‌نبودن اهداف در زمینه کاربرد کامپیوتر در آموزش و پرورش، پایین‌بودن انگیزه به دلیل عدم ارائه آموزش کافی به معلمان و دانش‌آموزان و عدم آشنایی کافی با زبان انگلیسی، از جمله مشکلات استفاده از رایانه در مدارس ایران است (به نقل از امام‌جمعه و ملایی‌نژاد، ۱۳۸۶).

برخلاف هنرهای زبانی، هنرهای بصری عموماً به عنوان فعالیتی فوق‌برنامه نگریسته می‌شوند که فرصتی برای رفع خستگی‌های ناشی از مهارت‌های جدی خواندن و نوشتن ایجاد می‌کنند؛ براین‌اساس، در تدریس مبتنی بر پرده‌نگار نیز استفاده از هنرهای بصری به یادگیری بیشتر دانش‌آموزان کمک می‌کند که با رعایت برخی نکات می‌توان به این اهداف یادگیری دست پیدا کرد از جمله اینکه: از یک الگوی ساده و ثابت (طرح و رنگ زمینه، نوع قلم و چیدمان اجزا) برای تمامی اسلایدها استفاده شود؛ برای درج مطالب از قلم‌های ساده و خوانا و از حداقل سایز ۳۶ برای عنوان و سایز ۲۸ برای متن اصلی استفاده شود، همچنین به حجم اطلاعات در هر اسلاید دقت شود؛ از تنوع رنگ فراوان به سبب ناخوانا بودن بعضی از رنگ‌ها در اسلایدها استفاده نشود و حداکثر چهاررنگ در اسلایدها به کار برده شود؛ از رنگ‌های سبز، فیروزه‌ای، سفید و زرد با درجات تیره‌تر، بیشتر از بقیه رنگ‌ها استفاده شود؛ استفاده از تیتراهای موجز (فشرده)، نسبت به عبارتهای کوتاه یا تک‌واژه‌ای نرخ یادآوری بالاتری دارند؛ از تصاویر دوبعدی به جای تصاویر سه‌بعدی استفاده شود؛ در هر اسلاید بیش از دو سبک فونت استفاده نشود؛ گردش چشم در صفحه (برجسته و متمایز ساختن عناصر آموزشی مهم از دیگر عناصر) به‌خوبی رعایت شده باشد؛ در طراحی اسلاید از حرکات انیمیشن در درون یک اسلاید زیاد استفاده نشود؛ در انتخاب رنگ زمینه اسلاید و رنگ نوشته‌ها از اصل تضاد استفاده شود؛ از مجموعه تصاویر و مجموعه اشکال در صفحه‌های اسلاید، متناسب با اهداف آموزشی استفاده شود؛ قلم‌های فانتزی و غیررایج فقط برای تأکید یا جلب‌توجه به کار برده شوند؛ عبارتهای اشاره‌ای مختصر، جایگزین جمله‌های کامل شود؛ به منظور حفظ کیفیت، لازم است تعادل مناسب میان عناصر متنی، صوتی، گرافیکی و ویدیویی رعایت شود.

به علت احتمال کاهش سطح تعاملات معلم و دانش‌آموز در تدریس مبتنی بر پاورپوینت، معلم بایستی به میزان استفاده از اسلاید در تدریس توجه کند؛ با تغییر محتوای اسلاید، معلم از جملات

انتقالی مناسب استفاده کند؛ در هر اسلاید، جریان منطقی به صورت سازمان‌دهی شده باشد، به طوری که به صورت منطقی به مطلب بعدی اشاره کند و همچنین سازمان‌دهی مطالب بر اساس یکی از الگوها مانند، استقرایی، قیاسی، مکانی یا زمانی طراحی شود؛ بخش‌های کلیدی محتوا (با استفاده از کج نویس، تیره‌کردن، تغییر رنگ و...) به خوبی برجسته شده باشد؛ هنگام ارائه، محل قرارگیری ارائه دهنده در گوشه اسلاید، روبروی مخاطبان و پشت به صفحه‌نمایش اسلاید قرار داشته باشد، نورپردازی اتاق (خاموش نکردن کامل چراغ‌ها) مد نظر قرار گیرد؛ به مدت زمان ارائه هر اسلاید (حداقل ۱ دقیقه و حداکثر ۶ دقیقه) توجه شود؛ در صورت رخداد اشکال در سخت‌افزارها معلم یک طرح جایگزین برای تدریس داشته‌باشد؛ از اسلاید خالی یا سفید در حین ارائه به‌منظور حفظ توجه مخاطبان استفاده شود؛ در هنگام تدریس با پاورپوینت، دانش‌آموز مشارکت و فعالیت داشته باشد و معلم تدریس خود را با سؤال آغاز نماید و هر ۱۵ دقیقه یک بار سؤالات و ابهامات دانش‌آموزان را پرسیده و به بررسی یادداشت‌های دانش‌آموزان پرداخته شود؛ ایرادات آنان را برطرف نماید و در آخر جلسه نیز اجازه مطرح کردن سؤالات دانش‌آموزان را بدهد و از آنان خواسته شود مهم‌ترین نکته جلسه را بیان کنند.

ترکیب هم‌زمان عناصر گرافیکی می‌تواند به جذاب‌تر به نظر آمدن درس در نگاه دانش‌آموزان منجر شود. به منظور تأثیرگذاری بیشتر اسلایدها روی مخاطبین، توجه به این موارد در طراحی اسلایدها ضروری است: معلم صحبت‌های خود را هم‌زمان با نمایش اولین اسلاید، آغاز نکند و پیش از نمایش اسلایدها توضیحاتی را با استفاده از سایر روش‌ها سخنرانی یا آموزش مستقیم، ارائه نماید؛ پس از دیده و خوانده شدن متن اسلاید از سوی مخاطبان، اسلاید توضیح داده‌شود؛ ارائه‌دهنده از روی متن اسلایدها نخواند؛ عدم طراحی اسلایدهای برنوشته؛ نوشتن حداکثر شش سطر و در هر سطر شش کلمه هشت‌حرفی در هر اسلاید؛ استفاده از اصل تضاد در انتخاب رنگ زمینه اسلاید و رنگ نوشته‌های آن؛ در طراحی عناصر گرافیکی در صفحه، اصل مجاورت (نزدیکی عناصر مربوط به هم) رعایت شده باشد؛ اصل تضاد در طراحی پس‌زمینه و محتوای صفحه رعایت شده‌باشد. در حین تدریس، تماس چشمی با دانشجویان داشته باشد؛ هنگام تدریس، امکان حرکت در فضای کلاس درس وجود داشته باشد؛ از عناصر تقویت توجه (استفاده از رنگ، برجسته‌سازی، انیمیشن و...) استفاده شود؛ مدرس به هنگام ارائه، از حرکات دست استفاده کند و ضمن صحبت کردن، تنوع در تن صدا و سرعت مناسب کلامی داشته باشد. با توجه به نتایج به‌دست آمده از یافته‌های تحقیق، پیشنهاد می‌شود معلمان با رعایت برخی اصول، جهت آموزش درس ادبیات فارسی از نرم‌افزار پرده‌نگار استفاده کنند. به دست‌اندرکاران آموزش و پرورش نیز پیشنهاد می‌شود مقدمات و زیرساخت‌های لازم را در مدارس برای استفاده مطلوب معلمان از نرم‌افزار پرده‌نگار فراهم آورند و با برگزاری کارگاه‌های مناسب و بهره‌گیری از تجارب معلمان، شیوه‌های مناسب استفاده از این نرم‌افزار را در تدریس دروس موضوعی به معلمان آموزش دهند.

منابع

- ادیب‌حاج‌باقری، محسن (۱۳۸۹). تجارب دانشجویان پرستاری و مامایی درباره اثربخشی استفاده از پاورپوینت در تدریس. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، (۲)، ۱۱۱-۱۲۳.
- اسماعیلی، سحر (۱۳۹۷). بررسی تأثیر استفاده از ابزار آموزشی چندرسانه‌ای (پاورپوینت تعاملی) بر میزان یادگیری و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه هشتم در درس علوم تجربی منطقه ۱۸ تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور مرکز شهر ری.
- امام‌جمعه، طیبه و ملایی‌نژاد، اعظم (۱۳۸۶). بررسی تطبیقی تلفیق فاوا در برنامه درسی چند کشور جهان و ارائه الگوی برای ایران. *فصلنامه نوآوری آموزشی*، (۱۹)، ۷۲-۳۲.
- امینی‌آق‌باغی، زهرا (۱۳۹۱). تأثیر تدریس با پاورپوینت ارائه محور و پرده‌نگار فعالیت‌محور بر یادگیری علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی. *فصلنامه مهندسی آموزش*، (۱)، ۹-۱۸.
- پنجه‌پور، مجتبی (۱۳۸۸). عوامل مؤثر در استفاده‌ی کارآمد از نرم‌افزار پاورپوینت در دروس تخصصی دانشگاهی. *مجله راهبردهای آموزش*، ۲، ۱۳۱-۱۳۵.
- رستگارپور، حسن و عبدالهی، نیدا (۱۳۸۴). *راهبردهای توسعه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات*. تهران: دانش مردم.
- سلیمی، جمال و رضائی، قباد (۱۳۹۴). شناسایی مؤلفه‌های هوشمندسازی مدارس و ارزیابی وضعیت مدارس متوسطه شهر سنندج بر اساس آن مؤلفه‌ها. *فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، (۲)، ۴۱-۶۱.
- سیف، فاطمه؛ یکتایی، طاهره و پویا کیان، مصطفی (۱۳۹۲). بررسی خوانایی، رسمیت، جذابیت رایج‌ترین قلم‌های فارسی مورد استفاده توسط دانشجویان در اسلایدهای پاورپوینت. *فصلنامه انجمن ارگونومی و مهندسی عوامل انسانی*، (۱)، ۶۵-۷۵.
- عبدالهی تخته‌جان، فاطمه (۱۳۹۴). تدوین و اعتباریابی مقیاسی برای ارزیابی پرده‌نگار آموزشی اثربخش. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی (گرایش برنامه‌ریزی درسی)*، دانشگاه بیرجند.
- عقیلی، مجتبی و فتوحی‌نیا، مریم (۱۳۹۳). بررسی تأثیر فناوری هوشمند (کلاس‌های مجهز به تخته هوشمند) بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر دبیرستان نمونه شهرستان گنبدکاووس. *مجله میان رشته‌ای آموزش مجازی در علوم پزشکی*، (۳)، ۳۷-۴۶.
- گال، مردیت؛ بورگ، والتر؛ گال، جویس (۱۳۸۲). *روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی*. مترجمان احمدرضا نصر و همکاران. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- الله‌کرمی، آزاد و منوچهری، سوران (۱۳۹۳). نقش فاوا در موفقیت هنرستان‌های فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش. *فصلنامه مهندسی آموزشی*، (۴)، ۴۴-۳۱.

مظلومی محمودآبادی، سعید؛ زین‌العابدینی، معصومه و شهبازی، حسن (۱۳۹۱). نگرش دانشجویان علوم پزشکی یزد در خصوص نقش پاورپوینت در آموزش. *مجله مرکز توسعه و آموزش علوم پزشکی یزد*، ۷ (۲)، ۷۵-۸۴.

معروفی، یحیی؛ کیامنش، علیرضا؛ مهرمحمدی، محمود و علی‌عسگری، مجید (۱۳۸۶). ارزشیابی کیفیت تدریس در آموزش عالی: بررسی برخی دیدگاه‌ها. *مطالعات برنامه‌درسی*، ۲ (۵)، ۸۱-۱۱۲.

نجفی، محمود؛ مقامی، حمیدرضا؛ حسینی، جواد و جعفری، نصرت (۱۳۹۴). بررسی میزان استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. *مجله فناوری آموزش و یادگیری*، ۲ (۵): ۱۰۶-۸۲.

Abdelrahman, L. A. M., Attaran, M., & Hai-Leng, C. (2013). What does PowerPoint mean to you? A Phenomenological Study. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 103, 1319-1326.

Baker, JP, Goodboy, AK, Bowman, ND & Wright, AA. (2018). Does teaching with PowerPoint increase students' learning? A meta-analysis. *Computers & Education*, 126, 376-387.

Mahmoudzadeh, S. (2014). The Effect of Using PowerPoint on Iranian EFL Learners' Knowledge of Abstract Vocabulary. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 98, 1077-1084.